

Anders

Ja

D66 Delft

Verkiezingsprogramma 2010 - 2014

Voorwoord

Voor u ligt een ambitieus verkiezingsprogramma. D66 is trots op Delft en op de kracht, creativiteit en vindingrijkheid van haar inwoners.

Ons staat een open en internationaal georiënteerde stad voor ogen, die ruimte biedt voor verscheidenheid en creativiteit. Een stad die vernieuwt en voorop loopt in architectuur en technologie. Die haar inwoners stimuleert het beste uit zichzelf te halen en bijdraagt aan de oplossing van wereldwijde vraagstukken als klimaatverandering en watermanagement.

D66 vertrouwt op de eigen kracht van mensen. Samen maken we deze stad.

Kernpunten

In dit programma stellen wij vijf kernpunten centraal: werken, wonen, onderwijs & kennis, duurzaamheid en integer & democratisch bestuur. Op elk van deze kernpunten vindt u in dit programma concrete voorstellen waarmee D66 de komende jaren Delft wil veranderen, het moet **ANDERS!**

D66 vindt dat het vorige college kansen heeft laat liggen bijvoorbeeld als het gaat om duurzame ontwikkeling of meer groen in de stad. Delft moet doorpakken en ondanks een economische en financiële crisis blijven investeren in de kracht van mensen en in de verduurzaming van onze stad.

De afgelopen jaren heeft de gemeenteraad veel papier gezien maar in de uitwerking van plannen was het college minder succesvol. Dat moet anders en D66 gaat dat doen.

Ambitie en keuzes

Deze ambitie klinkt idealistisch maar is haalbaar. D66 is een pragmatisch ingestelde partij. Een partij die voor de problemen van vandaag moderne, praktische oplossingen zoekt. Niet angstig voor de toekomst, maar optimistisch en altijd met oog voor de menselijke maat. Maar D66 is ook realistisch. We beseffen dat de voorgestelde plannen consequenties hebben, dat we keuzes moeten gaan maken, op inhoud en financiën.

Besturen is keuzes maken. Als D66 een plaats krijgt in het nieuwe college, zullen we hier niet voor terugschrikken. Met een fantastisch team van enthousiaste democraten gaan wij de komende vier jaar ons programma realiseren, dat kunnen en willen we niet alleen doen. Stem daarom op 3 maart D66.

Lucas Vokurka

Lijsttrekker D66 Delft

Anders

Ja

D66

Voorwoord Alexander Pechtold: Anders Ja D66

Ik ben blij dat u dit verkiezingsprogramma leest. Dat u de tijd en moeite neemt om u te verdiepen in de ambities, plannen en ideeën van D66. Graag maak ik van deze mogelijkheid gebruik om onze prioriteiten met u te delen. Toe te lichten waarop wij in de komende periode onze energie gaan richten.

D66 kiest voor vernieuwing omdat het nodig is. Nederland is een mooi en welvarend land. Maar ook een land dat heeft stilgestaan, terwijl de wereld veranderde. Een land dat belangrijke beslissingen te lang voor zich uitgeschoven heeft. Een land dat vraagt om verandering. Om een nieuw perspectief, een stip aan de horizon. Niet angstig voor de toekomst, maar optimistisch. Vol vertrouwen in de eigen kracht van mensen.

Wij durven te kiezen, en inderdaad, daarmee zetten wij ons af tegen het grijze gemiddelde en de huidige politiek van stilstand. Wij hebben een alternatief, een eigen ambitieuze vernieuwingsagenda. Een agenda om Nederland een voortrekker en baanbreker in de 21e eeuw te maken. Een agenda waarmee wij volmondig 'Ja' zeggen tegen de uitdagingen en kansen van morgen.

We moeten zorgen dat werknemers flexibel en weerbaar worden. Dat ook starters een huis kunnen kopen. Echt werk maken van kennis en innovatie. En van de doorbraak naar een duurzame economie. Met een overheid die zijn beperkingen kent, maar doet wat zij belooft. In een samenleving gericht op ruimte voor individuele ontplooiing. Die mensen niet verdeelt maar helpt emanciperen. Net als D66 verschillen tussen mensen positief waardeert, omdat ze veerkracht en creativiteit brengen.

In maart kunt u uw stem weer laten horen. Dan kunt u kiezen voor vernieuwing. Dan bepaalt u hoe uw gemeente er uit gaat zien. Daar moet de verandering beginnen. Dicht bij huis. In uw gemeente, uw wijk, uw straat. Want na meer dan 10 jaar ervaring in de lokale politiek als gemeenteraadslid, wethouder en burgemeester, weet ik dat de meeste van uw ergernissen en ongemakken daar worden opgelost. Ook in uw gemeente staan gemotiveerde en deskundige D66-kandidaten klaar om vol optimisme de verandering vorm te geven. In dit verkiezingsprogramma vindt u onze voorstellen daarvoor, passend in onze vernieuwingsagenda. Met 5 kernpunten: werken, kennis, duurzaamheid, wonen en kwaliteit van de overheid.

Stilstaan of hervormen: werken in de 21e eeuw

In economisch zwaar weer moet de vernieuwing beginnen op de arbeidsmarkt. D66 is overtuigd van de kracht en vindingrijkheid van mensen en bedrijven. Ook in de crisis waarin wij nu verkeren, zal die kracht de economische ommekeer moeten drijven. De overheid moet voorwaarden scheppen en barrières voor mensen wegnemen. Niet doen alsof mensen nog steeds hun hele leven dezelfde baan houden. Die baan is tijdelijk, uw vaardigheden blijven.

D66 wil meer flexibiliteit en persoonlijke weerbaarheid. Meer solidariteit tussen jong en oud, actief en niet-actief, insiders en outsiders. Wij pleiten voor het geleidelijk verhogen van de AOW leeftijd, voor het verhogen van de arbeidsparticipatie van oudere werknemers, outsiders en ouders, een vernieuwd ontslagrecht. Kortom: een arbeidsmarkt voor de 21e eeuw.

Anders

Ja

D66

Eindelijk werk maken van kennis en innovatie

Het belang van kennis en innovatie is glashelder. Er is veel gepraat maar weinig actie. Onze handen jeuken. Alleen het allerbeste onderzoek en onderwijs is goed genoeg. Goed onderwijs is de beste garantie voor persoonlijke, maatschappelijke en economische ontwikkeling. De basis voor een samenleving waarin iedereen tot zijn recht komt en alle mensen de kans krijgen het beste uit zichzelf te halen. Wij willen tot de top behoren, niet tot de middelmaat. Dat betekent veel meer investeren. Maar ook meer vrijheid voor scholen en leraren om dat onderwijs, samen met ouders en leerlingen in te richten. Minder bureaucratie en regels van bovenaf. Meer ruimte voor ontplooiing. Meer leren, meer stimuleren, meer doorstroming en minder uitval. Daarom pakken gemeenten zwakke scholen, slechte huisvesting en schooluitval aan.

Omwenteling naar een duurzame economie en samenleving

Meer ambitie, meer durf, meer vrijheid en minder regels. Met die houding kunnen we ook de omwenteling naar een duurzame economie en samenleving maken. We zijn het verplicht aan komende generaties onze samenleving en economie te verduurzamen en klimaatverandering tegen te gaan. Nu is het moment daarvoor. De natuur in onze steden en dorpen, onze wateren en onze wereld beschermen. De ecologische 'voetafdruk' van ons land en onze generatie moet terug naar een eerlijker aandeel. Niet met symboolpolitiek, doemdenken of luchtfietsen. Maar met innoveren en stimuleren en alleen waar nodig verplichten en verbieden. Al onze creativiteit en innovatiekracht inzetten. Op duurzame technologie, groene energie, schoon wonen, werken en vervoeren.

De vastgelopen woningmarkt hervormen

Niet alleen de arbeidsmarkt, ook de woningmarkt zit op slot. Regels voor huursubsidie, bouwprocedures, hypotheekrenteaftrek en sociale woningbouw hebben de markt vast laten lopen. Wij moeten haar weer in beweging brengen. We moeten woningcoöperaties hervormen. Zij moeten goed gecontroleerde publieke organisaties zijn, zonder commerciële neventaken en avonturen. Duidelijk zijn in wat de private sector kan regelen en wat een publieke zaak is. De woningmarkt moet minder regels krijgen zodat meer en meer verschillende huizen gebouwd worden. Zodat starters ook in de steden een woning kunnen kopen.

De overheid is er voor u

Met die gedachte is D66 meer dan 40 jaar geleden opgericht. En nog steeds is deze actueel. We zien macht zonder tegenmacht. Een overheid die uitbreidt, opschuift en binnendringt. Maar niet doet wat ze belooft. Er zijn nieuwe regenten. Mensen die met regeltjes komen die uitgaan van wantrouwen in plaats van vertrouwen, die onze burgerlijke vrijheden onder druk zetten, regels die ontplooiing van mensen in de weg staan. De overheid is er voor de mensen en niet andersom. Wij willen een overheid die 'Ja' zegt en ruimte biedt voor initiatieven. En de overheid moet zekerheid bieden over het uitvoeren van haar kerntaken. Goede dienstverlening, kwaliteit in het onderwijs, goed openbaar vervoer, een leefomgeving die schoon, heel en veilig is. Daarbij vindt D66 dat we zoveel mogelijk zaken zo dicht mogelijk bij de burger moeten organiseren. In gemeenten, want daar is maatwerk en verantwoording het best mogelijk.

Anders

Ja

D66

Ons perspectief op mens en maatschappij – individuen die zich ontplooiën

Onze vernieuwingsagenda sluit aan bij ons perspectief op mens en maatschappij. D66 houdt van verschillen. Mensen zijn niet gelijk, wel gelijkwaardig. Bij D66 is ieder mens er één. Niet één van velen maar uniek en waardevol. D66 waardeert juist de verschillen tussen mensen. D66 vertrouwt op de eigen kracht van mensen. In een maatschappij die bloeit als er ruimte is voor individuele ontplooiing. Wie zichzelf kan redden moet de ruimte krijgen om eigen keuzes te maken. Wie tijdelijk een steuntje in de rug nodig heeft moet kunnen rekenen op de overheid. Krachtige individuen en hun onderlinge samenwerking zijn de bouwstenen voor solidariteit en voor samen leven; niet de overheid.

In een Nederland met nieuw optimisme kunnen we ons ook losmaken van het splijtende integratiedebat. D66 deelt u niet in. Wij denken niet in gezinnen, geslachten, generaties of geloven. U bent uzelf met eigen talenten en eigen verantwoordelijkheden. Daarom verzet D66 zich tegen een overheid of politiek die mensen vooral als onderdeel van een groep benadert, als familielid, als werknemer of als aanhanger van een bepaald geloof. U bent uniek en geen gemiddelde of stereotype. Daarom willen wij ook weg van het traditionele integratiebeleid. Vooral werken aan emancipatie. Onderwijs en arbeidsmarkt zijn daarvoor de sleutels. Natuurlijk met oog voor terechte ergernissen over overlast, onveiligheid en geweld. Die mogen niet worden geaccepteerd als cultuurverschil maar worden aangepakt door politie en justitie, zonder onderscheid. Etniciteit en achtergrond zijn geen excuus, en ook geen verwijt. Iedereen verdient gelijke kansen en gelijkheid voor de wet. En daarbij heeft de overheid wél een rol.

Vernieuwing start aan de basis – het belang van lokale verkiezingen

De vernieuwingsagenda van D66 zal niet zonder slag of stoot gerealiseerd worden. Dat doen we samen met u. Voor, tijdens en na de verkiezingen. D66 vertrouwt op de kracht van het lokaal bestuur. Voor heel veel zaken is lokaal maatwerk beter dan regels uit Den Haag. Sterk lokaal bestuur vraagt ook om vernieuwing. Krachtige gemeenten, met heldere verantwoordelijkheden en bijpassende middelen, meer inspraak en verantwoording, meer gekozen bestuurders. En kleinschalige voorzieningen, met de menselijke maat. U vindt verderop in dit verkiezingsprogramma meer over onze plannen in uw gemeente. Ik wilde deze kans gebruiken om die lokale plannen in een bredere context te plaatsen. Ook dit programma vormt een belangrijke bouwsteen in onze vernieuwingsagenda. Ik vraag u de plaatselijke D66 kandidaten dan ook te steunen en op 3 maart 2010 D66 te stemmen.

Alexander Pechtold

Fractievoorzitter D66 in de Tweede Kamer

INHOUD

VOORWOORD

Lucas Vokurka
Alexander Pechtold

1. WERKEN

- 1.1 Arbeidsmarkt en inkomen
- 1.2 Economie
- 1.3 Infrastructuur en mobiliteit

2. WONEN

- 2.1 Stedelijke Ontwikkeling
- 2.2 Leefbaarheid
- 2.3 Welzijn en zorg

3. ONDERWIJS EN KENNIS

- 3.1 Scholen
- 3.2 Participatie
- 3.3 Cultuur

4. DUURZAAMHEID

- 4.1 Integraal thema
- 4.2 Klimaatverandering

5. INTEGER EN DEMOCRATISCH BESTUUR

- 5.1 Dienstverlening en inspraak
- 5.2 Financiën

6. SOCIAAL-LIBERALE RICHTINGWIJZERS

7. HET PROGRAMMA IN VOGELVLUCHT

Anders

Ja

D66

1. Werken

1.1 Arbeidsmarkt en inkomen

De economische crisis zal de komende jaren grote impact hebben op zowel de financiële situatie van de inwoners van Delft als de gemeentefinanciën. Er is nog een wereld te winnen om mensen aan het werk te houden en te krijgen. Het systeem van gemeentelijke belastingen en kwijtscheldingsmogelijkheden weerhoudt mensen ervan om meer te gaan werken (de zogenaamde armoedeval).

D66 is een sociaal liberale partij. Het uitgangspunt is dat iedereen een waardevolle bijdrage aan de maatschappij kan en wil leveren (participatie). Wij vinden dat prestatie beloond en welvaart gedeeld moet worden. Vanuit ons sociaal karakter vinden we dat mensen die wel willen maar niet kunnen participeren, bijvoorbeeld door ziekte, gesteund moeten worden. Misbruik van het sociale vangnet moet opgespoord en uitgebannen worden.

Het structureel niet accepteren van passende arbeid door Delftenaren met een uitkering moet gevolgen hebben voor diezelfde uitkering. Passend wil zeggen: noch fysiek noch mentaal boven het niveau van de werkzoekende. Verder vinden we dat er meer professionele begeleiding en re-integratietrajecten moeten worden aangeboden om mensen weer aan een baan te helpen.

Kinderen zouden als het om culturele ontwikkeling gaat niet afhankelijk moeten zijn van het inkomen van hun ouders. De gemeente geeft voor het lidmaatschap van één buitenschoolse activiteit per kind, zoals een sport of het leren bespelen van een muziekinstrument, een inkomensafhankelijke vergoeding.

1.1 Wat wil D66 bereiken?

- D66 wil jeugdwerkloosheid bestrijden, door jongeren een opleiding en kans op werk te bieden in plaats van alleen een uitkering.
- D66 wil dat iedereen onder de 27 op school zit of werkt en wil scherp toezicht op de handhaving van deze landelijk ingestelde maatregel.
- D66 wil zoveel mogelijk mensen aan het werk houden door meer te investeren in arbeidsondersteuning en re-integratietrajecten.
- D66 wil dat mensen die tijdelijk zonder werk zitten midden in de samenleving blijven staan en wil daarom dat iedere werkloze aan een tijdelijke baan geholpen wordt die de stad ten goede komt.
- De gemeentelijke belastingen moeten zo uitwerken, dat het bij ieder inkomensniveau loont om extra te gaan werken. Op deze wijze wordt een armoedeval voorkomen en wordt werken gestimuleerd.
- D66 wil investeren in het verkorten van wachtlijsten voor bijstandsaanvragen, zodat in het huishouden geen financiële problemen ontstaan.

Eén loket voor ondernemers en vermindering van de regeldruk

- D66 wil een individueel actieplan om mensen die in de bijstand zijn gekomen, er zo snel mogelijk weer uit te helpen.
- D66 wil dat Delftenaren met een uitkering verplicht zijn een aangeboden baan te accepteren.
- D66 wil schuldhulpverlening op maat die werkt, zonder wachtlijsten.
- D66 wil een betere voorlichting over subsidieregelingen voor minima, zoals de bijzondere bijstand die onderdeel is van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Te vaak weten mensen niet dat zij geholpen kunnen worden door de overheid.
- D66 wil een inkomensafhankelijke vergoeding voor het lidmaatschap van één buitenschoolse activiteit per kind, zoals een sport of het leren bespelen van een muziekinstrument.
- D66 wil de bureaucratie rond subsidieaanvragen voor verenigingen en vrijwilligersorganisaties verminderen om vrijwilligerswerk te stimuleren.

1.2 Economie

Delft is een internationale toeristenbestemming zonder weerga. Delft biedt inwoners van de regio Haaglanden aantrekkelijke winkels en horeca. Onder de vlag Delft Kennisstad heeft de gemeente zich ingespannen om hightech ondernemingen binnen de gemeentegrenzen te krijgen en te houden. De bereikbaarheid van bedrijven staat onder de druk door de vele infrastructuurprojecten. De ontwikkeling van de Spoorzone, TU-Noord en het Calvé-terrein biedt kansen voor het aantrekken van bedrijvigheid.

Wereldberoemde technische kennis in een prachtige historische stad, dat is de unieke Delftse combinatie, mooi samengevat in de nieuwe huisstijl 'Creating History'. D66 wil deze combinatie benutten om de huidige en toekomstige Delftse economie optimaal te faciliteren en verder uit te bouwen. Het draait daarbij om bereikbaarheid, een aantrekkelijke openbare ruimte (ook buiten de binnenstad) en speciale aandacht voor starters en grote kennisintensieve bedrijven die zich in Delft willen vestigen.

Ook wil D66 Delft haar regionale functie met een ruim aanbod aan cultuur en winkels behouden en zich nog beter positioneren in de regio Haaglanden. Tevens wil D66 dat Delftse waterkennis wordt benut voor duurzame ontwikkeling van de regio Haaglanden, Nederland en de wereld. Met water- en deltatechnologie kiest D66 samen met o.a. de TU Delft, Deltares, TNO, de hogescholen INHolland en Haagse Hogeschool en tal van kennisintensieve midden- en kleinbedrijven voor thema's die een mondiale profilering mogelijk maken.

Goede strategische stadsmarketing moet zorgen dat ook de andere kernwaarden

Anders

Ja

D66

Over bereikbaarheid moet helder gecommuniceerd worden.

van Delft - Vermeer, Delfts Blauw, Technologie en Oranje - internationaal bekend zijn. Dit draagt bij aan de aantrekkingskracht van de stad voor toeristen en bedrijven die zich hier willen vestigen.

1.2 Wat wil D66 bereiken?

- D66 wil in de komende raadsperiode het Bacinol-concept aanzienlijk uitbreiden in de stad. Leegstaande (kantoor)panden moeten worden benut om kennisintensieve of creatieve starters, inclusief zzp'ers te huisvesten.
- D66 wil dat de YES!Delft-strategie (Young Entrepreneurs Society) wordt benoemd als een van de kernpunten in het economisch beleid.
- D66 wil dat er een YES!Delft komt specifiek gericht op water- en deltatechnologie.
- D66 wil dat de TU Delft en de andere kennisinstellingen structureel worden betrokken bij ontwikkelingen in de stad, specifiek gericht op duurzaamheid, inrichting en bereikbaarheid zowel op lokaal als regionaal niveau.
- D66 wil dat er een 'shared facility centre' wordt opgezet op Technopolis.
- D66 wil de water- en deltatechnologie strategie van de gemeente herkenbaar en eenduidig opnemen in de gemeentelijke structuur.
- D66 wil één loket voor ondernemers, waaronder zzp'ers. Daarnaast willen we de regeldruk voor ondernemers verminderen.
- D66 wil dat er één economisch overlegplatform komt voor werkgevers en de gemeente.
- D66 wil een intensieve internationale campagne gericht op zakelijke marketing van de stad.
- D66 steunt een ondernemersfonds gericht op het verder aantrekkelijk maken van de binnenstad.
- D66 wil herontwikkelingslocaties in de overgangsfase benutten voor starters en kunstenaars.
- D66 wil publieke ruimte in winkelgebieden buiten de binnenstad extra aandacht geven samen met de ondernemers.
- D66 wil de zondagsopening van winkels handhaven.
- D66 wil de openingstijden van de horeca verruimen.

1.3 Infrastructuur en mobiliteit

Door de groei van het aantal inwoners en de economie blijft de mobiliteit, en vooral het autogebruik, groeien. Conventionele auto's veroorzaken ongezonde uitlaatgassen en een hoge CO₂-uitstoot per reizigerskilometer, maar het openbaar vervoer biedt nog onvoldoende alternatief.

Tegelijk worden de Delftse verkeersaders flink verbouwd. De spoorzone krijgt een metamorfose, de autoluwe binnenstad wordt uitgebreid. Tramlijn 19 moet Technopolis en de TU-wijk gaan ontsluiten, maar heeft veel vertraging opgelopen door het benodigde herstel van de Sebastiaansbrug. De combinatie van toenemende mobiliteit en veel afsluitingen in verband met grote bouwprojecten, zetten de leefbaarheid en bereikbaarheid van Delft onder druk.

De kunst is om in dichtbevolkt gebied de reistijd kort en de luchtkwaliteit hoog te houden. De CO₂-uitstoot per kilometer moet drastisch omlaag met het oog op de klimaatverandering. D66 wil daarom duurzame mobiliteit stimuleren: van elektrische

HTM

3108

Anders

Ja

D66

Snelle tram-, bus- en treinverbindingen. Van A naar B met het OV

auto's tot fietsen en openbaar vervoer.

Volgens D66 zijn fiets en openbaar vervoer een gouden combinatie als de autobereikbaarheid in een dichtbevolkte stad als Delft afneemt. Deze combinatie werkt alleen als de fiets snel gestald kan worden, en ongeschonden weer opgehaald. Ook tijdens de bouwfase van de spoortunnel geldt dit onverkort. D66 wil de reputatie van Delft Fietsstad weer waarmaken.

D66 wil een herijking van het verkeers/vervoersplan uit 2005, omdat er veel veranderd is en gaat veranderen in de openbare ruimte, met verkeersonveilige situaties tot gevolg. Het verkeer in en rond TU-Noord en de Spoorzone verdient speciale aandacht. Iedereen verplaatst zich voortdurend. Deze mobiliteit vormt de basis van de ontwikkeling van de Randstad tot metropool en van de vrije maatschappij die D66 voorstaat. Door persoonlijke interactie tussen mensen ontstaat cultuur en beschaving, innovatie en welzijn.

1.3 Wat wil D66 bereiken?

Openbaar vervoer

- D66 wil vier treinsporen, zodat Delft een volledig intercitystation kan worden en er ruimte komt voor sprinters volgens een metrodienstregeling (minstens zes treinen per uur).
- D66 wil zich inspannen voor een station Delft-Noord, dat ook het te herontwikkelen Calvé-terrein en de 4000 nieuwe woningen van Rijswijk-Zuid kan bedienen.
- D66 wil dat station Delft-Zuid een Park&Ride-faciliteit krijgt: een aantrekkelijk parkeertarief inclusief OV-kaartje naar het centrum.
- D66 wil dat station Delft-Zuid aansluitend OV krijgt naar de TU-wijk en Tanthof.
- D66 wil een snelle aanleg van tramlijn 19 en dus ook een snelle renovatie van de Sebastiaansbrug, zodat Technopolis en de TU-wijk goed bereikbaar worden per OV.
- D66 wil een sneltram gedurende de spits.
- D66 wil dat buslijn 37 van Wateringen naar Pijnacker een tramlijn wordt.
- D66 wil zo veel mogelijk OV-haltes met goed functionerende, dynamische en digitale reisinformatie.
- D66 wil een veiliger spoor, vooral met oog op het vervoer van gevaarlijke stoffen.
- D66 staat open voor een centrale vrachtdistributie voor de binnenstad mits dit publiek-privaat wordt gefinancierd. Ervaringen uit Europese pilotprojecten en fondsen (het CIVITAS project) kunnen als voorbeeld dienen.

Fiets

- D66 wil hoogwaardige, zo veel mogelijk vrij liggende en conflictvrije fietspaden door een netwerk van parken en ecologische verbindingen. D66 wil beter beheer en onderhoud van fietspaden: waar mogelijk asfalt.
- D66 wil het potentieel van de elektrische fiets benutten via een netwerk van regionale fietspaden voor woon-werkverkeer met voorzieningen als bevaakte stallingen en oplaadpunten.
- D66 wil veel aandacht voor de faciliteiten in de Spoorzone. Fietsenstallingen moeten ruim voldoende aanwezig zijn, zowel onbewaakt als bewaakt, met oplaadpunten voor elektrische fietsen.

Uitbreiding parkeermogelijk- heden bij OV-knooppunten zoals station Delft-Zuid

Ook willen wij een ruime, bewaakte en overdekte fietsenstalling bij Delft-Zuid. Daarnaast moeten ook fietsenstallingen elders in de stad worden uitgebreid waar en wanneer nodig.

- D66 wil vaker het concept 'auto te gast' invoeren: straten vaker herinrichten als fietsstraat en fietsen in beide richtingen langs de gracht toestaan.
- D66 wil samen met de politie fietsendiefstal terug dringen.

Auto

- D66 betreurt dat het kabinet heeft gekozen voor de A4, zonder goed rekening te houden met de eveneens voorgenomen aanleg van de A13/A16 bij Rotterdam Airport. Als de A4 wordt aangelegd, moet dat gebeuren onder de regionaal afgesproken randvoorwaarden (IODS), waaronder de veelbesproken geluids- en zichtgarantie.
- D66 wil alle verkeers- en vervoersinformatie integraal op één centrale website.
- D66 wil TU-Noord ontlasten qua autoverkeer door, onder andere, het autoverkeer richting TU voornamelijk via de Kruithuisweg te leiden.
- D66 wil een maatregelenpakket om het gebruik van milieuvriendelijke voertuigen, zoals elektrische auto's en brommers, te stimuleren. Bijvoorbeeld door een extra aanschafsubsidie.
- D66 wil dat het volledige gemeentelijke wagenpark milieuvriendelijk wordt (bijv. elektrisch).
- D66 wil oplaadpunten in Delft voor elektrische auto's, fietsen en scooters.
- D66 wil bewoners en winkeliers raadplegen bij het opbreken van straten en het leggen van omleidingen, zodat het leven tijdens bouwprojecten volop door kan gaan.
- D66 vindt dat verkeersstremmingen en mogelijke overlast door bouwprojecten helder gecommuniceerd moeten worden naar inwoners en bezoekers van de stad, zowel digitaal als zichtbaar op straat.
- D66 wil geen verdere uitbreiding van het autoluwe gebied.
- D66 wil een onafhankelijk onderzoek naar nut en noodzaak van een parkeergarage voor de noordelijke binnenstad.
- D66 wil uitbreiding van de parkeermogelijkheden bij OV-knooppunten zoals station Delft-Zuid, waarbij het parkeren een gratis OV-kaartje naar de binnenstad oplevert.
- D66 wil dat Tanthof voldoende ontsluitingen van de wijk krijgt om ook bij calamiteiten toegankelijk te blijven voor bewoners en hulpdiensten.

Scheepvaart

- D66 wil de mogelijkheden van de scheepvaart optimaal benutten en zich inspannen voor een waterlijndienst naar Schieoevers, die ook voor toeristen erg interessant kan zijn.
- D66 wil een oplossing voor de onveilige situatie van roeiers op de drukbevaren Schie.
- D66 wil een onderzoek naar vervoer over water voor de distributie in de binnenstad.

Duurzaam bouwen: energiebesparing, -opwekking, waterbesparing en duurzaam gebruik van bouwmaterialen

2. Wonen

2.1 Stedelijke Ontwikkeling

Delft is een stad van kansen. D66 wil dat Delft optimaal gebruik maakt van de aanwezigheid van een historische binnenstad, een groene omgeving en hoogwaardige kennisinfrastructuur op maatschappelijk relevante thema's als water, ICT, biotechnologie en duurzaamheid.

D66 ziet kansen voor Delft als een duurzame vestigingsplaats voor kenniswerkers en bedrijven. Dit biedt direct en indirect werk aan velen en geeft antwoord op belangrijke, wereldwijde, technologische vraagstukken. Wij zijn het aan volgende generaties en de rest van Nederland verplicht om er alles aan te doen deze kansen te benutten en Delft duurzaam te laten groeien; economisch, bestuurlijk en ruimtelijk.

Op de lange termijn zal de vraag naar woningen in deze regio blijven groeien. Delft heeft een strategische ligging tussen Den Haag en Rotterdam, en is in potentie een aantrekkelijke woonplaats voor veel hoogopgeleiden. Maar door een beperkt aanbod van woningen voor starters en woningen in het duurdere segment, wordt dit potentieel onvoldoende benut en 'vluchten' velen naar elders.

Woningbouw biedt dus kansen, maar de vraag is hoe en waar? Bouwprojecten binnen de stadsgrenzen roepen in toenemende mate weerstand op, doordat de hoeveelheid verkeer verder toeneemt en de hoeveelheid groen verder afneemt. Wij willen inzetten op onder meer woningbouw via intensief en meervoudig ruimtegebruik, op een netwerk van fietsverbindingen, op gebruiksgroen en op versterking van het OV in combinatie met Park & Ride. Verdichten moet gepaard gaan met vergroenen.

Bij nieuwe bouwprojecten, renovatie of herontwikkeling moet duurzaamheid altijd een prominente plaats innemen. Energiebesparing en -opwekking, waterbesparing en duurzaam gebruik van bouwmaterialen zijn een vast onderdeel tijdens de bouw. D66 wil dat de gemeente Delft dit niet alleen stimuleert, maar ook eist.

2.1 Wat wil D66 bereiken?

Algemeen

- D66 wil een gemeentelijke herindeling onderzoeken om een goed integraal beleid te kunnen voeren op onder meer huisvesting en ruimtelijke inrichting.
- D66 wil Midden-Delfland open houden en ook niet bouwen in bestaande stadsrandparken als het Abtswoudsebos en de Delftse Hout.
- D66 wil een gemengde ontwikkeling van het Calvé-terrein, met woningen, bedrijvigheid en voorzieningen. D66 wil deze ontwikkeling ook aangrijpen om een aantrekkelijke, groenere verbinding te realiseren tussen onder meer het Wilhelminapark en de Delftse Hout.
- D66 wil een regionaal groenfonds waaraan gemeenten met veel inwoners en weinig groen relatief meer bijdragen.

Anders

Ja

D66

Parken en groene verbindingen, voor recreatie, sport en biodiversiteit

Wonen en bouwen

- D66 wil hoogbouw niet uitsluiten mits kwalitatief goed ingepast in de omgeving. Goed ingepast wil onder andere zeggen: voldoende groen, ruime zichtlijnen en nabij hoogwaardig openbaar vervoer.
- D66 wil meer levensloopbestendig bouwen, zodat ouderen langer in hun woning kunnen blijven.
- D66 wil extra studentenwoningen; indien nodig tijdelijk. We denken hierbij aan locaties in Schieoevers, rond de faculteit Lucht- en Ruimtevaarttechniek en in Technopolis. Wat dit laatste betreft denken we aan de bouw van flexibele (kantoor)panden met veel indelingsvrijheid.
- D66 wil dat voor de vele leegstaande panden - bijvoorbeeld rond station Delft-Zuid - nieuwe bestemmingen worden gezocht, zoals de huisvesting van startende bedrijven of studenten.
- D66 wil binnen en buiten de binnenstad hoogwaardige, vernieuwende architectuur.
- D66 wil meer vrijheid voor Delftenaren om eigen bouwontwerpen te realiseren en wil het Rotterdamse idee van 'klushuizen' ook in Delft een kans geven.
- D66 wil bij herontwikkeling meer aandacht voor een combinatie van wonen en werken.
- D66 wil huizen zonder warmtevraag (zgn. passiefhuizen) op termijn verplicht stellen.
- D66 wil dat woningcorporaties ieder jaar moeten investeren in de isolatie van een vast percentage woningen om zo een hoger energielabel te verkrijgen.
- D66 wil dat woningcorporaties energie en water apart berekenen, om zo bewoners te stimuleren energie te besparen.
- D66 wil particuliere woningeigenaren waar nodig en mogelijk ondersteunen bij het energiezuinig maken van hun huis.

Groen en openbare ruimte

- D66 wil een aantrekkelijk netwerk van parken en groene verbindingen, ten behoeve van recreatie, sport en biodiversiteit. D66 wil dat waar mogelijk combineren met fietsroutes, zodat fietsen nog aantrekkelijker wordt.
- D66 wil meer bloeiende planten en bloembakken in de stad.
- D66 wil meer aandacht voor biodiversiteit in parken die nu vooral uit gras en bomen bestaan en waar te vaak of op verkeerde tijden wordt gemaaid. Hierbij hoort ook een actieplan voor amfibieën in de Kerkpolder en een 'knip' in de Kerkpolderweg.
- D66 wil meer natuurbeheer in samenwerking met boeren en vrijwilligersorganisaties, waaronder de KNNV.
- D66 wil een beter onderhoud en beheer van (de voorzieningen in) de

Zo min mogelijk overlast bij groot-schalige bouwprojecten

openbare ruimte, in het bijzonder het openbaar groen. D66 wil ook meer budget voor nieuwe voorzieningen als bankjes, fontein, speelplekken en Cruyff Courts.

- D66 wil de aanleg van daktuinen en grasdaken stimuleren.
- D66 wil dat de Spoorzone ook tijdens de bouw voldoende groen is, bijvoorbeeld met behulp van natuurlijke begroeiing van afscheidingshekken.
- D66 wil zwerfafval verder terugdringen door een combinatie van extra ophaalrondes en striktere handhaving tegen illegale storters.
- D66 wil een normering opstellen voor iedere buurt en wijk waarin een minimum oppervlakte wordt vastgesteld zowel voor groen als voor spelende kinderen, net zoals dat voor parkeerruimte het geval is.

2.3 Leefbaarheid

Het gevoel van veiligheid hangt sterk samen met de kwaliteit van de openbare ruimte. D66 constateert, dat in een aantal buurten van Delft verloedering optreedt. Onbekendheid met elkaar, een verslechterende omgeving (o.a. graffiti), ongenoegen over uitblijven van beleid en angst voor criminaliteit tasten het veiligheidsgevoel aan en ondermijnen de sociale samenhang. Als er geen verkeer is, voelen mensen zich soms juist onveilig en ontstaat er een roep om het verwijderen van openbaar groen of het plaatsen van camera's. Daarnaast zorgen vele bouwprojecten in Delft voor uiteindelijke verbetering van de openbare ruimte, maar in de bouwperiode treedt achteruitgang op.

Op veel wegen in Delft wordt vaak harder gereden dan toegestaan. Dat leidt tot verkeersonveiligheid en geluidsoverlast, terwijl de tijdswinst minimaal is. Door technologische vooruitgang in de auto-industrie zal de verbetering van de luchtkwaliteit de komende jaren doorzetten. Desondanks zijn er nog hardnekkige knelpunten, zoals in TU-Noord, waar het autoverkeer de komende jaren naar verwachting flink toeneemt in verband met extra woningen. Dit heeft negatieve gevolgen voor de luchtkwaliteit.

D66 wil zorgen voor veiligheid op uiteenlopende terreinen als verkeersveiligheid, brandveiligheid en de aanpak van 'kleine' en harde criminaliteit. Het waarborgen van veiligheid is enerzijds een kerntaak van de overheid, die moet zorgen voor een effectieve, preventieve en repressieve aanpak van agressiviteit, intolerantie en criminaliteit. Dit vertaalt zich in zorg voor de openbare ruimte en goed functionerende uitvoerende partijen als de politie en brandweer. Bij herinrichtingen en bouwplannen wil D66 een betere balans tussen verkeer en leefbaarheid.

D66 verwacht anderzijds dat inwoners en ondernemers actief verantwoordelijkheid nemen; iedereen draagt zorg voor de eigen woon- en leefomgeving en toont respect voor medeburgers en voor gezagdragers als de politie.

Anders

Ja

D66

Schone straten, parken en gebouwen: zorg voor de openbare ruimte

2.3 Wat wil D66 bereiken?

Openbare ruimte

- D66 wil dat op meldingen over illegale vuilstort, vernielingen en overlast binnen 48 uur actie ondernomen wordt, om verdere verloedering te voorkomen.
- D66 wil dat waar mogelijk de veroorzakers als straf de schade zelf moeten herstellen.
- D66 wil dat de wijkagent een bekend en toegankelijk persoon blijft of wordt in zijn/haar buurt.
- D66 wil een betere samenwerking tussen onder andere de wijkagent en bewoners om problemen gezamenlijk aan te pakken.
- D66 wil alleen investeren in wijkaanpak als deze concrete resultaten oplevert.
- D66 wil af van cameratoezicht. In het stationsgebied moet de nieuwe inrichting het huidige cameratoezicht overbodig maken.
- D66 wil bij bouwprojecten de omgeving leefbaar houden, bijvoorbeeld door tijdelijk extra groenvoorzieningen aan te leggen.
- D66 wil extra handhaving tegen illegale graffiti en tegelijk het aantal legale graffitiwanden uitbreiden.
- D66 wil zwerfafval verder terugdringen door een combinatie van extra ophaalrondes en striktere handhaving tegen illegale storters.
- D66 wil voldoende ontmoetingsplekken voor jongeren in de buitenruimte (J.O.P.) om overlast voor buurtbewoners tegen te gaan.
- D66 vindt dat als jongeren desondanks overlast veroorzaken, eerst via gesprek en interactie een oplossing gezocht moet worden.
- D66 wil dat er bij overtredingen van de wet 'gestraft' wordt. Dit moet, zeker bij de jeugd, zo snel mogelijk gebeuren. Lange wachttijden maken dat de relatie tussen delict en straf verdwijnt.
- D66 wil gebruik maken van bestaande wettelijke bepalingen tegen openbaar dronkenschap en drugsgebruik om minderjarige overmatige gebruikers voorlichting en hulpverlening aan te bieden.

Verkeersveiligheid

- D66 wil het voor kinderen mogelijk maken om zelfstandig alle belangrijke openbare voorzieningen te bereiken (scholen, winkels, speelplaatsen, sportterreinen en -zalen, bibliotheek enz.). De omgeving van deze voorzieningen dient op een kindvriendelijke wijze te worden ingericht.
- D66 wil dat straten en wegen zodanig ingericht worden dat de maximale snelheid makkelijker gehandhaafd kan worden, met name in 30-kilometerzones.
- D66 wil meer wegen herinrichten zoals de Ruys de Beerenbrouckstraat (Langzaam Rijden Gaat Sneller).

Luchtkwaliteit en geluid

- D66 wil het toenemende vliegtuiglawaai in Delft in overleg met de regio en Rotterdam Airport verminderen.
- D66 wil een oplossing voor de leefbaarheid in TU-Noord, waar veel woningen gepland zijn en het verkeer zonder maatregelen sterk toeneemt.
- D66 wil dat Rijkswaterstaat maatregelen neemt tegen het gebruik van de A4 als racebaan door onder meer motorrijders.
- D66 wil blijvende aandacht om luchtverontreiniging en geluidsoverlast aan te pakken, ook verder dan de wet eist. Aandacht voor onder meer elektrische auto's en fietsen past daar goed bij.

Fiscale steun voor mantelzorgers

2.3 Welzijn en zorg

Volwassenen werken om zichzelf te ontwikkelen, in behoeften te voorzien en de maatschappij draaiende te houden. Niet iedereen kan dit echter en te vaak leidt dat niet alleen tot financiële, maar ook tot sociale problemen.

Ouderen, zieken en gehandicapten verdienen goede zorg. De gebouwen van veel Delftse zorginstellingen zijn gedateerd. Bovendien moet de gemeente de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) beter gaan uitvoeren, zodat onnodige sociale en financiële problemen bij patiënten worden voorkomen.

De verzorging van ouderen, zieken en gehandicapten kan een enorme druk zetten op de naaste omgeving. Deze mantelzorgers dragen een enorme last met zich mee en worden niet genoeg geholpen door de rest van de samenleving. Mantelzorgers hebben soms geen tijd meer voor hun eigen ontspanning en kunnen in geldproblemen komen doordat ze zelf niet genoeg kunnen werken om geld te verdienen. In Delft worden mantelzorgers relatief goed geholpen, maar nog niet voldoende.

Ook de rest van het welzijns- en vrijwilligerswerk is essentieel voor het sociale leven van veel inwoners van Delft. Het zorgt er voor dat de stad leefbaar blijft.

D66 vindt dat de inwoners van Delft zelf verantwoordelijk zijn voor de manier waarop ze invulling willen geven aan hun leven. D66 weet dat de meeste inwoners uitstekend in staat zijn om zichzelf te redden. Maar D66 is ook solidair met de inwoners die dat niet kunnen en ondersteuning en opvang nodig hebben.

Daarbij staan voor D66 de behoeften en oplossingen die deze groep mensen zelf aandraagt centraal. Met de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) heeft de gemeente Delft de taak gekregen om alle inwoners mee te laten doen in de maatschappij. D66 wil erop toezien dat deze wet daadkrachtig en efficiënt wordt uitgevoerd.

D66 heeft waardering voor de betrokkenheid en de inzet van mantelzorgers, thuiszorgers en andere vrijwilligers en professionals. D66 wil die betrokkenheid in stand houden en scholing en ondersteuning voor vrijwilligers stimuleren.

Wat wil D66 bereiken?

- D66 wil dat het mogelijk wordt dat mantelzorgers, wanneer gewenst, ontlast kunnen worden, zodat zij zelf ook kunnen ontspannen of kunnen werken.
- D66 wil goede thuiszorg bieden en maakt zich zorgen dat de kwaliteit van die zorg lijdt onder het eenzijdig streven naar efficiëntie zowel door de gemeente als door de organisatie zelf. D66 wil dat de gemeente specifieke eisen stelt aan de kwaliteit van de thuiszorg.
- D66 vindt dat er meer voorlichting moet komen over regelingen voor mantelzorgers en dat ze fiscaal gesteund moeten worden.
- D66 vindt dat vrijwilligers een belangrijke en cruciale bijdrage leveren aan de maatschappij en investeert daarom in ondersteuning en scholing .
- D66 vindt dat één keer per jaar alle vrijwilligers in het zonnetje gezet moeten worden, waarbij Delftenaren een vrijwilliger van het jaar kiezen.
- D66 wil de voedselbank ondersteunen, maar tegelijkertijd mensen wijzen op bijzondere bijstand.
- D66 wil contact tussen woningcorporaties, de gemeente en zorginstellingen en organisaties stimuleren via de er-op-af-methode om mensen met problemen snel op te merken en direct te reageren met hulp op maat.
- D66 wil dat de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg dichter bij de uitvoering komt en dat jeugdzorg een verantwoordelijkheid van de gemeente wordt.
- D66 wil dat zowel provincie als gemeente de resultaatgerichte afspraken op het terrein van jeugdzorg nakomen en wil dat hier extern onafhankelijk toezicht op plaatsvindt.
- D66 wil geen enkele jongere meer onterecht in de crisisopvang van de J ustitiële Jeugdinstellingen plaatsen.

Anders

Ja

D66

Alle Delftse scholen moeten schoon, heel en veilig zijn.

3. Onderwijs en kennis

3.1 Onderwijs

Onderwijs is de sleutel tot persoonlijke ontwikkeling en de randvoorwaarde voor een goede positie in de maatschappij. Als absoluut speerpunt van de partij investeert D66 daarom in alle vormen van onderwijs; van basisschool tot universiteit.

Nog altijd verlaten ook in Delft veel jongeren vroegtijdig de VMBO-opleiding, voldoen onderwijsgebouwen niet aan de hedendaagse eisen en is de werkdruk onder docenten onverminderd hoog. Naar school gaan of studeren moet vanzelfsprekend zijn, ook voor jongeren met een taalachterstand.

D66 wil geen concessies doen aan de kwaliteit van onderwijs. Iedere Delftenaar heeft recht op de allerhoogste kwaliteit onderwijs in moderne gebouwen die schoon, heel en veilig zijn. Docenten die les geven aan bijvoorbeeld kinderen die pas kort in Nederland wonen en docenten die les geven aan kinderen met (leer)problemen, verdienen een extra tegemoetkoming. Een school is in de ogen van D66 een brede school; voor- en naschoolse activiteiten gevuld met cultuur, sport en educatie willen we verder uitbouwen via het bestaande brede school netwerk.

Het totaal onderwijsaanbod in Delft moet worden uitgebreid; een technisch MBO en een internationale school zijn onmisbaar in de Kennisstad Delft en de regio. Voor het hoger onderwijs willen we als stad een gastheer zijn die meedenkt en meedoet door faciliterend op te treden als het gaat om huisvesting, vervoer en verbinding naar de lokale en regionale werkgevers.

Wat wil D66 bereiken?

- D66 wil 24-uurs kinderopvang binnen de brede school voor ouders met avond- of nachtdienst.
- D66 wil dat de administratieve lastendruk van de brede school wordt verlaagd.
- D66 wil investeren in gebouwen, zodat alle Delftse scholen schoon, heel en veilig zijn en geschikt voor het brede school concept. Een eigen keurmerk moet dit waarborgen.
- D66 wil dat woningbouwcorporaties een actieve rol gaan spelen bij de huisvesting van onderwijsinstellingen.
- D66 wil mensen vroeg informeren over de kwaliteit van scholen, zodat concurrentie tussen scholen ontstaat en kwaliteit gestimuleerd en beloond wordt.
- D66 wil dat de gemeente vijftig stages per opleidingsniveau per jaar aanbiedt.

Anders

Ja

D66

- D66 wil een stimuleringsregeling van 100.000 euro per jaar voor VMBO-scholen in het kader van de bestrijding van VMBO-uitval.
- D66 wil per opleidingsniveau één project per jaar organiseren om naar voren te brengen dat er excellentie op elk niveau bestaat.
- D66 wil op iedere havo/vwo-school in tenminste één klas tweetalig onderwijs.
- D66 wil dat er een technisch MBO in stad komt; bij voorkeur in de nabijheid van de TU-campus.
- D66 wil dat Delft een Technasium krijgt.
- D66 wil een internationale school in Delft.
- D66 wil ouders stimuleren onderling afspraken te maken over schoolkeuze om sociaaleconomische segregatie tegen te gaan.
- D66 wil (tegelijktijd) de uitkomsten van pilotprojecten die elders in het land zijn opgezet om segregatie te bestrijden, monitoren (zoals schoolwijzer Nijmegen). Van dergelijke projecten wordt onderzocht of ze wenselijk zijn voor en haalbaar in Delft.
- D66 wil speciale programma's voor hoogbegaafden.
- D66 wil toegankelijke voorlichting over seksuele en relationele vorming vanaf het basisonderwijs: dit betreft zowel de praktische kant als de emotionele, bijvoorbeeld het leren herkennen en aangeven van wensen en grenzen.
- D66 wil dat er weer een lagere beroepsopleiding komt - de moderne beroepsschool - om zo het tekort aan vakmensen weg te werken en schooluitval terug te dringen.
- D66 wil dat scholen die goede initiatieven ontplooiën in woonwijken ook een beroep kunnen doen op het wijkbudget.

3.2 Participatie

Een gezonde samenleving kenmerkt zich door een hoge participatiegraad. Door deel te nemen aan de maatschappij worden vereenzaming en (psychische) problemen veelal voorkomen. En mensen met verschillende culturen die elkaar regelmatig zien, begrijpen elkaar beter, waardoor minder snel conflicten ontstaan.

De participatiegraad in Delft laat nog te wensen over. Er zijn inwoners die niets te doen hebben en overlast veroorzaken. Mannen en vrouwen die meer voor hun kinderen willen zorgen en daardoor ondergewaardeerd dreigen te worden op hun werk. Homo's die bedreigd worden. Studenten die zich onvoldoende betrokken voelen bij de stad, waardoor een groot aantal Delft voorgoed verlaat na het afstuderen.

D66 ziet dat er nog veel te doen is op het gebied van participatie. Mensen zijn niet gelijk en moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen. Er is niet één Nederlandse cultuur en daar streeft D66 ook niet naar. Volgens D66 kan een verscheidenheid aan culturen zorgen voor een verrijking van onze samenleving. Sociale conflicten ontstaan vaak door onwetendheid over de ander en dus is samenwerken en met elkaar omgaan de oplossing. D66 ziet dat hier wel enkele randvoorwaarden voor zijn, waar eenieder aan moet voldoen.

Nog niet iedereen spreekt goed Nederlands of Engels. D66 ziet dit als een vereiste om te kunnen participeren binnen de maatschappij. Kinderen hebben soms moeite op school. Een kwart van alle kinderen begint al met een taal- of rekenachterstand en

Beheersing van de Nederlandse taal is essentieel

deze is lastig weg te werken binnen het normale onderwijsprogramma. Achterstanden opgelopen in het begin van iemands leven hebben negatieve gevolgen op het verdere verloop van de schoolcarrière, loopbaan en plaats binnen de maatschappij. Ook voor mensen met een niet-westerse achtergrond, vrouwen in het bijzonder, is integratie lastig. D66 Delft steunt daarom initiatieven om een taalachterstand stukje bij beetje weg te werken, zodat deze vrouwen duurzaam kunnen integreren en daardoor voor zichzelf en hun kinderen een betere toekomst kunnen verwerven. D66 is daarom ook voor duale inburgeringprogramma's die hand-in-hand gaan met het vinden van werk. D66 vindt onderwijs, voor jong en oud, belangrijk en wil helpen achterstanden weg te werken. Op deze wijze krijgt iedereen een eerlijke kans te participeren. Hoewel D66 blij is dat niet iedereen gelijk is, willen we benadrukken dat elke Delftenaar gelijkwaardig is, ongeacht sekse, religie, geardeerdheid, etniciteit enz. Iedereen verdient dezelfde kansen. Waar dit niet gebeurt, willen wij ingrijpen, bij voorkeur door initiatieven van Delftenaren te ondersteunen. Uitgangspunt is dat de overheid alleen ingrijpt wanneer er daadwerkelijk een probleem is en alleen waar zij nodig is.

3.2 Wat wil D66 bereiken?

- D66 wil dat in meer banen deeltijd werken mogelijk wordt; de gemeente moet hierin het goede voorbeeld geven door voor ambtenaren deeltijd werken beter mogelijk te maken.
- D66 wil een vast loket voor iedereen als het gaat om participatiebeleid.
- D66 wil goed geregelde en betaalbare peuterspeelzalen met goed opgeleid personeel dat bij de opvoeding van kinderen helpt, zodat ouders niets in de weg staat om beiden te gaan werken.
- D66 vindt dat iedereen de Nederlandse of Engelse taal moet beheersen en wil dit ook verplicht stellen; de voertaal vanuit de gemeente is uitsluitend Nederlands en Engels.
- D66 ziet geen verschil tussen een homohuwelijk en een heterohuwelijk; ambtenaren mogen dan ook niemand weigeren te trouwen.
- D66 wil een emancipatiebudget dat ook open staat voor maatregelen en voorstellen op het terrein van homo-emancipatie, zoals het stimuleren van roze woongroepen en het geven van voorlichting door homoseksuelen zelf.
- D66 wil dat iedere nieuwe Nederlander binnen twee jaar een gratis inburgeringscursus heeft gedaan .
- D66 wil dat schoolzwemmen gratis wordt voor scholieren.
- D66 wil een jongerenfonds opzetten van 100.000 euro per jaar, waarmee goede ideeën van jongeren worden ondersteund door de gemeente.
- D66 wil een pilot om tegelijk studentenwoningtekorten en taal- en leerachterstanden van Delftenaren te verhelpen. De gemeente biedt studenten in wijk met deze achterstanden extra huursubsidie in ruil voor taal- en bijlessen in hun wijk.

Anders

Ja

D66

D66 steunt culturele initiatieven met een cultuurfonds

3.3 Cultuur

Delft is al eeuwenlang - als woonplaats van Johannes Vermeer, de verbondenheid met het Huis van Oranje-Nassau en door het vervaardigen van Delfts Blauw porselein - een culturele stad bij uitstek. Ook vandaag de dag is er in Delft een grote verscheidenheid aan festivals en culturele activiteiten. Hoewel er op cultureel gebied een groot aanbod is, blijft er helaas nog veel te wensen over. De kwaliteit van het Delftse nachtleven blijft bijvoorbeeld ver achter bij dat van de omliggende steden Rotterdam en Den Haag.

D66 is trots op de inwoners van onze stad die betrokken zijn bij de organisatie van de diverse festivals en culturele evenementen, maar vindt het jammer dat veel evenementen slechts een beperkte doelgroep bereiken: studenten van een enkele vereniging, mensen met een bepaalde afkomst of mensen met een specifieke liefhebberij. Het samen genieten van kunst en cultuur, zoals dat bijvoorbeeld plaats heeft gevonden in het kader van het Delft Cultuurjaar 2009, kan juist zorgen voor een aangename contact tussen alle inwoners en bezoekers van Delft.

D66 ziet graag dat Delft een poppodium krijgt van nationale allure, zoals 013 in Tilburg. Daarnaast zullen we de komst van een club op de Schieoevers stimuleren. Nog voor 2014 zal daar wat D66 betreft een discotheek zijn verzezen die samen met kunstenaars en creatieve, culturele of ambachtelijke bedrijfjes zich zal ontwikkelen tot een zeer welkome uitbreiding van het culturele aanbod in Delft.

Opdat alle inwoners de mogelijkheid hebben van deze culturele voorzieningen gebruik te maken, willen we een nachtbus door de wijken laten rijden. D66 wil ook zorgen voor een groter cultureel aanbod in deze wijken.

2.3 Wat wil D66 bereiken?

- D66 wil dat het Delfts Cultuurjaar een vierjaarlijks vervolg krijgt.
- D66 wil dat de VAK en Cultureel Erfgoed op afstand van de gemeente komen te staan en dat hun subsidie wordt gekoppeld aan prestatieafspraken.
- D66 wil culturele initiatieven van inwoners stimuleren via de opzet van een gemeentelijk cultuurfonds van 300.000 euro per jaar.
- D66 wil een club op de Schieoevers, bijvoorbeeld door hergebruik van gebouwen.
- D66 wil een nachtbus laten rijden door de wijken.
- D66 wil het aantal legale graffitiwanden uitbreiden, en tegelijk extra handhaving tegen illegale graffiti.
- D66 wil de Delftpas gratis aanbieden aan alle Delftse kinderen en jongeren tot 18 jaar, waarmee lidmaatschap van DOK (bibliotheek) vanzelf gratis wordt.
- D66 wil een strippenkaart "3 x cultuur = 3 x 1 euro" koppelen aan deze gratis Delftpas, waarmee kinderen in één jaar drie keer naar een toneelstuk, concert of film kunnen voor slechts 1 euro per keer.
- D66 wil musea gratis maken voor jongeren tot 18 jaar.

Anders

Ja

D66

Zorg voor duurzaamheid is één van de belangrijkste taken van de overheid

4. Duurzaam

4.1 Integraal thema

De zorg voor duurzaamheid is een van de belangrijkste taken van de overheid. Met name het tegengaan van de klimaatverandering behoort tot de grootste uitdagingen van onze tijd. Omdat duurzaamheid alle beleidsvelden raakt, vindt u duurzaamheid door ons hele verkiezingsprogramma terug. Toch gaan wij er hier kort specifiek op in.

Delft kent prachtige beleidsnota's vol hoge ambities op het gebied van klimaat & energie, duurzaam waterbeheer en natuur & milieu. Alle plannenmakerij leidde echter nog onvoldoende tot uitvoering.

D66 wil duurzame ontwikkeling in de breedste zin van het woord: een evenwichtig samengaan van sociale ontwikkelingen, milieukwaliteit en economische groei.

4.1 Wat wil D66 bereiken?

- D66 wil Delftenaren stimuleren zelf duurzaam te leven, bijvoorbeeld door ze bewust te maken van onnodig energieverbruik.
- D66 wil een 'papierarme raad'. Door toepassing van e-readers besparen we elke zes weken een heel pallet papier en vele kilometers transport.
- D66 wil nog veel meer op het gebied van duurzaamheid. U vindt dit terug in vele andere hoofdstukken van dit verkiezingsprogramma.

4.2 Klimaatverandering

Meer in het bijzonder verdient de enorme urgentie van het klimaatvraagstuk onze nadrukkelijke aandacht. Duurzame oplossingen als LED-verkeerslichten en -lantaarnpalen liggen voor de hand, maar zeker in tijden van bezuinigingen gaan wij voor de grootste CO2-reductie per belastingeuro. Extern advies en samenwerking met de TU moet daar aan bijdragen.

D66 wil dat Delft via een Green Deal investeert in het stimuleren van energiebesparing en het gebruik van alternatieve energiebronnen in de stad. De gemeente heeft hierin een voorbeeldfunctie. Zo kan zij energiebewustzijn creëren onder haar eigen medewerkers en sturen op het gebruik van duurzame materialen en klimaatverbeterende toepassingen als groene daken op gemeentelijke en onderwijsgebouwen.

Ook wil D66 woningcorporaties aanzetten tot investeren in hun bestaande woningvoorraad en deze energiezuiniger te maken, en vaker gebruik maken van de expertise van de TU.

Ook in de enge zin van het woord staat D66 duurzaam bouwen voor – met scherpere milieunormen, compensatie voor de uitbreiding van infrastructuur, ruimte voor de ecologische hoofdstructuur en het creëren van de 'groene longen' in de stad.

4.2 Wat wil D66 bereiken?

- D66 wil een Green Deal
- D66 wil voorop blijven lopen op het gebied van klimaatbeleid, ook wanneer (inter)nationale doelstellingen worden aangescherpt.
- D66 wil dat de ambitieuze beleidsplannen met betrekking tot klimaat en duurzaamheid de komende jaren waargemaakt worden.
- D66 wil dat Delft gaat investeren in windenergie, ook als dat buiten de eigen grenzen is.
- D66 wil een onderzoek i.s.m. de TU Delft naar het gebruik van aardwarmte.
- D66 wil meer subsidiemogelijkheden voor energiebesparing en zonne-energie voor zowel bedrijven als particulieren.

Anders

Ja

D66

**Eén toegankelijke
en heldere
gemeente-
website**

5. Integer en democratisch bestuur

5.1 Dienstverlening en inspraak

Inspraak van Delftenaren bij gemeentelijke projecten is geregeld. Delft laat echter nog kansen liggen in het benutten van de aangedragen ideeën en transparantie over besluitvorming. Inspraak zorgt voor betere besluiten. Daarnaast kunnen inwoners alleen begrip tonen voor afwegingen van de wethouder(s) als zij deze afwegingen kennen. Communicatie verdient een hogere prioriteit in de beleidsvormingscyclus.

D66 wil inwoners actief betrekken bij besluiten over hun directe leefomgeving. D66 wil een stadsbestuur dat zich bij alles wat zij doet de vraag stelt: hoe benut ik de kennis van de inwoners en ondernemers, en hoe zorg ik voor draagvlak? Geen blauwdrukken en ingeslepen patronen, maar maatwerk, flexibiliteit en creativiteit.

Goed bestuur wil zeggen dat de betrokken partijen (burgers, ondernemers e.d.) in een vroeg stadium bij de besluitvorming betrokken worden. Dit houdt ook in dat de overheid op eigen initiatief de partijen wijst op de mogelijkheden om inbreng te kunnen geven. Duidelijk moet vooraf worden aangegeven waarover wel en waarover niet meegepraat kan worden.

D66 vindt dat de informatieverstrekking aan de burger beter kan. Niet als doel op zich, maar omdat het noodzakelijk is om tot een betere besluitvorming te komen. Een belangrijke voorwaarde is dat iedereen die mee wil doen, gelijk geïnformeerd is.

D66 wil dat de gemeente in haar doen en laten niet alleen sterk wordt beïnvloed door haar inwoners, maar ook dat zij snel handelt tegen lage kosten. De gemeente moet voor iedere Delftenaar laagdrempelig bereikbaar zijn via één centrale website, een goed werkende servicebalie en een centraal telefoonnummer; de inwoner staat centraal. Het aantal gemeentelijke diensten via internet moet worden uitgebreid.

D66 wil dat de referendumverordening ruim is, inclusief Ruimtelijke Ordening onderwerpen. D66 wil het burgerinitiatief breed en actief gecommuniceerd zien onder de Delftse bevolking.

Ruimere openingstijden van de publieksbalie voor werkenden

5.1 Wat wil D66 bereiken?

- D66 wil dat Ruimtelijke Ordening onderwerpen wederom referendabel worden.
- D66 wil vaker meningspeilingen uitvoeren, inspraak realiseren en discussieplatforms starten.
- D66 wil ruimere openingstijden van de publieksbalie om extra service te kunnen bieden aan werkenden.
- D66 wil burgers proactief wijzen op mogelijkheden en regelingen om zo de inspraak te vergroten.
- D66 wil meer digitale gemeentelijke diensten via internet.
- D66 wil voor ieder bouwproject dat de gemeente formeel overlegt met de betrokken bewonersorganisatie(s).
- D66 wil de ambtelijke ondersteuning voor de Delftse delegatie in het Haaglandenbestuur uitbreiden, zodat Delft beter de vruchten van deze intergemeentelijke samenwerking kan plukken.

5.2 Financiën

De huidige gemeentelijke begrotingen worden nog te weinig concreet (SMART) opgesteld en er wordt in de afrekening nog te vaak ontransparant geld overgeheveld. De algemene reserve van de gemeente is fors geslonken: dat maakt Delft financieel kwetsbaar.

Nederland en ook Delft zitten in een financiële crisis. D66 wil er ook in deze moeilijke tijd voor zorgen dat de financiële huishouding van de gemeente op orde blijft. Dit is nodig, want ondanks teruglopende budgetten vanuit o.a. het Rijk worden in Delft megaprojecten zoals de Spoorzone uitgevoerd. De stad moet aantrekkelijk en bereikbaar blijven. We willen een sociaal klimaat creëren waarin iedereen zich prettig en veilig voelt.

Bij teruglopende financiën wordt het nog belangrijker om als politiek scherpe keuzes te maken. D66 is bereid prioriteiten te stellen binnen gestelde doelstellingen. D66 wil dat bij bezuinigingen niet alleen de kaasschaaf wordt toegepast, maar dat de gemeente keuzes maakt binnen haar beleid. De grote hoeveelheid aan beleidsprogramma's met nog onderliggende deelprogramma's moet sterk worden teruggedrongen.

D66 wil dat keuzes transparant zijn en de afrekening achteraf altijd controleerbaar is. De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om efficiënt met het haar toevertrouwde budget om te gaan. Elk jaar wordt niet alleen gekeken naar de uitnutting van de begroting, maar ook naar de behaalde resultaten.

5.3 Wat wil D66 bereiken?

- D66 wil SMART begroten op alle onderdelen van de begroting, dat wil zeggen: specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden.
- D66 wil dat wethouders incidentele tegenvallers in eerste instantie binnen hun eigen programma oplossen.

Anders

Ja

D66

Investerings moeten zowel ecologisch als financieel duur- zaam zijn

- D66 wil dat structurele tegenvallers beleidsmatig worden aangepakt en niet via een greep uit de algemene reserve van de gemeente worden 'opgelost'. Structurele meevallers moeten in principe resulteren in een lastendaling voor de Delftse burgers.
- D66 wil subsidies omzetten naar financieringsafspraken waarin de gemeente eisen stelt aan wat de instellingen moeten leveren (prestatiecontracten).
- D66 wil dat het volgende coalitieakkoord een akkoord is, gericht op de uitvoering. Het college van B&W maakt jaarplannen en legt hierover transparant verantwoording af, zowel financieel als inhoudelijk.
- D66 wil een breed onderzoek of regionale uitvoering van diensten schaalvoordelen biedt.
- D66 wil dat de gemeente kijkt wanneer het voordeliger is om taken uit te besteden. Externe partijen worden gehouden aan een door de gemeente opgelegde resultaatverplichting.
- D66 wil drastisch korten op de structurele externe inhuur door de gemeente.
- D66 wil de ambtelijke organisatie herijken, afhankelijk van de inkomsten uit het Gemeentefonds.
- D66 wil dat de gemeente waar mogelijk zinvol samenwerkt met andere gemeenten en wil dat Delft eventueel zelf het initiatief neemt tot samenwerking, zoals op het gebied van inkoop, onderhoud openbare voorzieningen, ecologie, milieu, automatisering, etc.
- D66 wil dat de gemeente waar mogelijk 'open source' software toepast.
- D66 wil dat investeringen zowel ecologisch als financieel duurzaam zijn. Dus zowel de milieubelasting als het toekomstig beslag op de gemeentebegroting moeten zwaar meewegen.

Anders

Ja

D66

6. Vijf richtingwijzers

Sociaal-liberale richtingwijzers

D66 benadert de mens en maatschappij op een positieve manier. Wij vertrouwen erop dat mensen veel van de problemen die ze tegenkomen zelf kunnen oplossen. Maar reiken de helpende hand als dat eens niet lukt. Wij hebben en tonen respect voor onze medemens en uit zorg voor komende generaties stáán we voor duurzaamheid. We zijn niet bang om verder te kijken dan onze eigen gemeente. Ook zijn we bereid om lastige keuzes te maken.

En dat is hard nodig. Het zijn in veel opzichten zware tijden. Dan is voor velen de verleiding groot om hun heil te zoeken in oude patronen van schijnveeligheden en in schijnoplossingen.

In dit verkiezingsprogramma tonen onze standpunten welke problemen, uitdagingen en oplossingen wij in uw directe omgeving zien. De wereld staat de komende vier jaar niet stil. Ook ná de verkiezingen zullen er ongetwijfeld onderwerpen op de raadsagenda komen die we nu nog niet kunnen voorzien. Om u te laten beoordelen hoe onze D66 fractie hierop zal reageren willen we kort uitleggen hoe wij naar de mens en de maatschappij kijken.

Wij hanteren een vijftal richtingwijzers waarin elke D66-er zich herkent en waarmee de manier waarop we in het leven en de politiek staan beknopt is samengevat. Elk van de richtingwijzers afzonderlijk is zeker niet uniek voor het D66 gedachtegoed, maar het is de combinatie van juist déze vijf denkrichtingen die de mens en maatschappijvisie van D66 definiëren. Deze vijf richtingwijzers maken ook dat onze standpuntbepaling voor u als inwoner voorspelbaar is: onze standpunten komen voort uit één of meerdere van onze richtingwijzers.

De vijf sociaal-liberale richtingwijzers

Vertrouw op de eigen kracht van mensen

Wij vertrouwen op de eigen kracht en ontwikkeling van mensen. Daarom zien we de toekomst met optimisme tegemoet. Mensen zijn zo creatief dat ze steeds opnieuw zelf oplossingen vinden. Wij willen dat de overheid deze kracht, vindingrijkheid en creativiteit van mensen ondersteunt en ruimte geeft. De sleutel voor verandering ligt bij mensen zelf en wij willen dat de overheid daarbij aansluit. Wat mensen voor zichzelf en anderen kunnen doen is veel belangrijker en effectiever dan wat de overheid kan doen.

Denk en handel internationaal

Samenlevingen zijn op steeds meer verschillende manieren met elkaar verbonden. Wij staan open voor de gehele wereld en sluiten niemand uit. Bij alles wat we doen, vragen we ons steeds af welke effecten dat heeft op anderen in deze wereld. Wij onderkennen dat Europa steeds meer ons binnenland wordt. Internationale samenwerking en economische vooruitgang zijn de sleutels naar een wereld met minder oorlog en conflicten. Daarbij handelen wij steeds pragmatisch, nuchter en op basis van feiten.

Beloon prestatie en deel de welvaart

Mensen zijn niet gelijk, wél gelijkwaardig. Mensen zijn verschillend en wij willen dat de overheid ruimte laat voor die verschillen. Wij streven naar economische zelfstandigheid voor zoveel mogelijk mensen en vinden dat mensen die uitmuntend presteren daarvoor een beloning verdienen. Wij willen een dynamische, open samenleving waarin iedereen de ruimte krijgt om zijn eigen beslissingen te nemen en iedereen zich op zijn eigen manier kan ontwikkelen. Wij vinden het vanzelfsprekend om welvaart met elkaar te delen. We willen dat zoveel mogelijk mensen meedoen in het maatschappelijk en economisch proces, want daar worden we allemaal beter van. Voor mensen die zichzelf niet kunnen redden dragen we een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Streef naar een duurzame en harmonieuze samenleving

Wij willen de wereld om ons heen tegemoet treden met respect en mededogen. Dat geldt voor de mensen om ons heen en voor onze omgeving. De aarde is niet van ons en dus geen gebruiksartikel. We willen stoppen met het uitputten en vervuilen van onze leefomgeving. We willen dat in de discussie over natuur en milieu niet het behoud, maar de aantasting van natuur en milieu gerechtvaardigd wordt.

Koester de grondrechten en gedeelde waarden

De fundamentele waarden van onze samenleving zijn vrijheid voor en gelijkwaardigheid van ieder mens, ongeacht opvattingen, geloof, seksuele geaardheid, gerichtheid of herkomst. Lichamelijke integriteit, geweldloze oplossing van belangenconflicten en een respectvol gehanteerde vrijheid van meningsvorming en uiting, inclusief respect voor onze democratische rechtsstaat, zijn voor ons centrale waarden. Die waarden zijn universeel en zonder meer bovengeschiedt. Wij beschermen de grondrechten van onszelf en anderen.

Anders

Ja

D66

7. In vogelvlucht

D66 Delft is er klaar voor. De komende vier jaar gaan wij ons hard maken voor deze vijf speerpunten!

Werk: meedoen en ondernemen

Één gemeenteloket voor ondernemers en terugdringen regeldruk, verruiming openingstijden horeca, jeugdwerkloosheid bestrijden, leegstaande panden gebruiken voor betaalbare huisvesting van creatieve en startende ondernemers, langdurig werklozen aan de slag, meer leerwerktrajecten.

Wonen: groen en bereikbaar

Woningen op de Schieoevers, normen voor groen en speelruimte in wijken, kwaliteit-simpuls stadsparken, oplossen verkeers- en luchtproblemen in TU Noord, voorzieningen voor elektrische auto's, sneltrams in de spits, structurele meevallers gebruiken voor lagere woonlasten.

Onderwijs en cultuur: goed en toegankelijk

Vroegtijdige schooluitval bestrijden, goede huisvesting van scholen, 24-uurs kinderopvang, meer stageplaatsen bij overheid en bedrijfsleven, herinvoeren vakopleiding, meer festivals, gratis Delftpas tot 18 jaar, ruimere openingstijden DOK.

Duurzaamheid: aan de slag

Ambitieuze klimaatplannen uitvoeren, integrale aanpak verduurzaming woningen, stimuleren van energiebesparende maatregelen en het gebruik van alternatieve energiebronnen, TU Delft en andere kennisinstellingen betrekken bij duurzame ontwikkeling van de stad.

Bestuur: communicatie en transparantie

Betere digitale dienstverlening van gemeente, één toegankelijke gemeentelijke website, maximale financiële controle en transparantie, referendum over ruimtelijke ordening, minder externe adviseurs inhuren, .

Colofon

Dit programma is opgesteld door een programmacommissie bestaande uit Lucas Vokurka, Michiel Dol, Andre Jongeling, Kim Huijpen, Huub Halsema, Christine Bel, Pauljan Kuijper, Kevin van Zelderen en Laura Wytema.

Foto's: Lieneke Hoek
Lay-out: Laura Wytema

Het programma is op 14 januari 2010 besproken en vastgesteld tijdens een afdelingsvergadering van D66 Delft.

Vertrouw op de eigen kracht van mensen

Denk en handel internationaal

Beloon prestatie en deel de welvaart

Streef naar een duurzame en harmonieuze samenleving

Koester de grondrechten en gedeelde waarden

